

Василь ШТОКАЛО

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ: ДОКУМЕНТИ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ

**(за фондами Центрального державного історичного архіву
України у Львові)**

У статті аналізуються джерела про Українську Військову Організацію (УВО), зокрема зводяться в єдине ціле документи (зшиті радянськими архівістами в справі), що були заведені на українських землях (Східна Галичина, Західна Волинь) владою Другої Речі Посполитої. Одночасно до наукового обігу вводяться розсекречені справи з комуністичних “спецфондів”.

Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІАУ у Львові). Документи про Українську Військову Організацію містяться в наступних розтаємничених фондах. 205 – “Прокурор апеляційного суду, м. Львів” (опис 1). 371 – “Шухевич Степан – адвокат” (опис 1) тощо.

Архівні справи присвячені УВО та її діячам

Загальноорганізаційна діяльність. [Окупаційні] рапорт командуваня Львівського військового округу про діяльність Української [В]ійськової [О]рганізації (27 березня – 2 липня 1924 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 913]. Листування з [М]іністерством [справедливости] у Варшаві і прокурором окружного суду в Коломиї про отримання поліційним постом у [м.] Городенка листівок з погрозами від імені УВО (11 жовтня 1930 – 9 листопада 1931 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 988] тощо.

Про окремі дії УВО. [Окупаційні] справи про звинувачення – Федака Сте[п]ана, Штика Франца, Палііва Дмитра і інших у замаху на життя маршал[к]а Юзефа Пілсудського і львівського воєводу Казимира Грабовського (19 вересня 1921 – 6 лютого 1930 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 889]; жителя м[і]ста Львова Штейн[г]ера Станіслава в замаху на президента Польщі Станіслава Войцеховського (18 серпня – 30 грудня 1924 р.) том 1 [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 915], (31 січня – 26 червня 1925 р.) том 2 [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 916], (8 липня – 31 грудня 1925 р.) том 3 [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 917], (9 січня – 26 квітня 1926 р.) том 4 [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 918], (7 травня – 28 липня 1926 р.) том 5 [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 919] і студента Ольшанського Теофіл[я] в замаху на президента Польщі Станіслава Войцеховського (18 грудня 1924 – 3 грудня 1927 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 914].

Листування з Міністерством справедливости у Варшаві і прокурором окружного суду [ві] Львові про розслідування справи проти Мариняка Миколи, Поляка Григорія і інших звинувачених у вбивстві куратора Львівського шкільного округу Станіслава Собінського і приналежності до УВО (20 жовтня 1926 – 5 березня

1927 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 928]. Звинувачувальний висновок і листування в справі студентів Атаманчука Василя, Вербицького Івана, Вербицького Михайла і інших у вбивстві куратора Львівського шкільного округу Станіслава Собінського і приналежності до УВО (7 лютого 1927 – 16 жовтня 1929 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 930].

Справи про звинувачення діячів УВО – Мирона Володимира, Качмарського Євгена, Ординця Володимира і інших у нападі на поштове відділення [ві] Львові (24 квітня 1928 – 28 лютого 1929 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 937]; Петрикевича Мирослава, Кобринського Леона і інших у нападі на поштовий віз і вбивство поліц[ая] в с[елі] Бібрка (7 серпня 1930 – 18 грудня 1937 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 968.]; Тузя Зіновія, Багрія Івана, Кравчука Ілька і інших у підпалі [господарства] поміщика в с[елі] Шили (повіт Збараж) 9 жовтня 1930 – 2 червня 1932 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 989] (Справа про притягнення до судової відповідальності осіб, звинувачених у приналежності до УВО в с. Шили (1930–1932 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 60]). Звинувачувальний висновок і листування в справі діячів УВО Мицика Романа, [“Брофман Полі”] і інших у збройному нападі на поштаря [ві] Львові (6 березня 1929 – 2 лютого 1930 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 953] тощо.

Про окремих осіб УВО. [Окупаційні] донесення прокурорів окружних судів про – розслідування і порушення карних справ проти осіб, звинувачених у приналежності до УВО і анти[польській] діяльності (1922 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 901], (1928–1930 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 940], (1930–1933 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 979], (1930–1934 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 980], (1930 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 981.], (1930 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 982], (1931 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1014]; порушення карних справ проти греко-католицьких священників, звинувачених у [громадських] виступах анти[польського] характеру по завданню УВО (1929–1934 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 955]. Справи про притягнення до судової відповідальності осіб, звинувачених у приналежності до УВО – (1927 р.) том 1 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 40], (1927 р.) том 3 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 42], (1927 р.) том 4 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 43], (1928 р.) том 2 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 41], (1928–1929 рр.) том 5 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 44], (1928 р.) том 6 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 45]; (1929–1930 рр.) том 1 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 48], (1929–1931 рр.) том 2 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 49].

Львівське воєводство. Справи про притягнення до судової відповідальності осіб, звинувачених у приналежності до УВО в – м. Львові (1925–1928 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 59], (1929 р.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 56], (1930–1931 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 51], (1930–1931 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 57]; с[елі] Волиця Комарова (повіт Сокаль) 1930–1931 рр. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 71]; с[елі] Хлоп’ятин (повіт Жовква) 1930–1931 рр. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 72]; і підпалі [господарства] села Розвадів, Чишки (повіт Львів) 1930 р. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 64]. Звинувачувальні висновки і листування в справах – службовця м[іста] Самбора Веци Омеляна в приналежності до УВО (2 жовтня 1930 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 970]; Данчевського Андрія, Шведа Василя і інших у приналежності і активній діяльності на користь УВО (22 жовтня 1930 – 17 грудня 1931 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 972].

Справи про притягнення до судової відповідальності – Заяця Н. і Федоровича Г., звинувачених у приналежності до УВО (повіт Рава-Руська) 1930–1931 рр. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 55]; Полотнюка П. і Сеніва І., звинувачених у приналежності до УВО

(місто Львів) 1927–1928 рр. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 61]; Стайкевича Петра, звинуваченого в приналежності до УВО (місто Львів) 1928 р. [Ф. 371, Оп. 1. Спр. 66] (Звинувачувальний висновок у справі студента Стайкевича Петра [ві] Львові в приналежності до УВО (27 квітня 1928 – 28 січня 1929 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 936]); Чайковського Миколу, звинуваченого в приналежності до УВО в с[елі] Ременів (повіт Жовква) 1930–1931 рр. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 69]. “Справа про звинувачення керівників УВО Мельника Андрія, Коваленка Василя і інших у шпіонажі і намаганні викликати громадянську війну між українцями і поляками” (20 грудня 1923 – 10 вересня 1928 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 907]. Справи про звинувачення – учнів гімназії Олеськіва Сте[п]ана, Ростковича Мирослава в приналежності до УВО [місто Львів] 30 жовтня 1930 – 12 березня 1931 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3109]; жителів с[ела] Верб’яж Покидька Володимира, Шимка Гриця і інших у приналежності до УВО і здійсненні терористичних актів (повіт Сокаль) 9 серпня – 7 грудня 1929 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 949]; жителів Львова Сушка Романа, Гнатевича Богдана і інших у приналежності до УВО (3 січня 1928 – 9 липня 1929 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 935]; жителів [села] Люб[и]н[ь] Великий греко-католицького священика Фединського Романа, Фединського Івана і Ботейка Івана в приналежності до УВО (21 грудня 1929 – 21 грудня 1930 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 951]. Звинувачувальні висновки в справах – студентки Кравців Марії, вчительки Чиж Марії і інших у приналежності і активній діяльності на користь УВО [ві] Львові і інших місцевостях Західної України (25 травня 1929 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 952]; студентів Лупула Володимира, Паславського Івана, Бігуна Миколи і інших у приналежності до УВО і здійсненні терористичних актів (16 квітня 1926 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3107].

Прикарпаття. Справи про притягнення до судової відповідальності осіб звинувачених у приналежності до УВО – повіт Стрий (1922–1923 рр.) том 1 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 52] і (1922–1923 рр.) том 2 [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 53], (1930–1932 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 50]; місто Стрий (1930–1931 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 63]; місто Коломия (1930–1931 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 67]. Донесення прокурора окружного суду в Коломійі про – розслідування справи Андріяшівана Антона, звинуваченого в приналежності до УВО... (16 грудня 1930 – 21 листопада 1931 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 977]; порушення карної справи проти селянина с[ела] Кулачин (повіт Коломия) Одинського Михайла, звинуваченого в приналежності до УВО (27 листопада 1930 – 30 червня 1932 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 978]. Звинувачувальний висновок і листування в справі учнів Коломійської гімназії Сербинського Романа, Олейка Романа і Зибчина Ярослава в приналежності до УВО (14 жовтня 1930 – 11 березня 1931 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 974].

Тернопільське воєводство. Справи про притягнення до судової відповідальності осіб звинувачених у приналежності до УВО – с[іл] Сушно, Забава (повіт Броди) 1930–1931 рр. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 65]; повіт Збараж (1930–1931 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 62]; повіт Чортків (1930–1931 рр.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 58], (1931 р.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 54], (1932 р.) [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 70]. Справи про звинувачення – жителів Теревовлі в створенні і активній участі в організації Пласт і приналежності до УВО (18 вересня 1930 – 18 квітня 1932 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 969]; жителів с[ела] Колодрібка Антонюка Івана, Федика Петра і інших у приналежності до УВО (повіт Чортків) 1932 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3110] (Звинувачувальний висновок і

листування в справі селян с. Колодрібка Антонюка Івана, Федика Петра і інших у приналежності до УВО... і іншій анти[польській] [діяльності] повіт Чортків (16 червня – 13 жовтня 1932 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1025]; учнів Чортківської гімназії Балацького Володимира, Онищука Сте[п]ана і інших у приналежності до УВО (17 жовтня 1933 – 9 січня 1934 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3113]; Майковського Богдана, Багрія Івана і інших у приналежності до УВО в Тернополі і активній участі в її діяльності (4 квітня 1929 – 27 жовтня 1930 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 950].

Звинувачувальні висновки і листування в справі робітника Бідули Михайла в приналежності до УВО і анти[польській] діяльності (повіт Бережани) 22 травня – 13 жовтня 1931 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1005]; протокол допиту в справі селянина с[ела] Дуплиська Біловуса Івана в приналежності до УВО (повіт Чортків) 1933 рік [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3114]; листування в справі селян Гавриляка Івана, Озарківца Омеляна і Вульчина Рудольфа в приналежності до УВО... (повіт Бережани) 4 серпня – 17 вересня 1932 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1026]; листування в справі... селянина с[ела] Сков'ятин Гринчука Михайла... в приналежності до УВО... (повіт Чортків) 26 вересня – 23 грудня 1931 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1013] (Справа про звинувачення селян Гринчука Михайла, Зарицького Ілька і інших у приналежності до УВО (повіт Чортків) 29 березня – 5 серпня 1932 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3111]); листування в справі жителів с[ела] Дзвиняч Думного Юлі[я]на, Ганковича Олексі і інших у приналежності до УВО (повіт Чортків) 3 липня 1930 – 19 листопада 1931 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 971] (Справа про звинувачення Думного Юлі[я]на, студента Ганкевича Олексі і інших у приналежності до УВО (27 жовтня 1930 – 22 січня 1931 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3108]) і (Справа про звинувачення селян с[ела] Дзвиняч Шкільного Івана, Фі[г]оля Павла і інших у приналежності до УВО (повіт Чортків) 28 травня 1933 – 24 січня 1934 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3117]); протоколи допитів у справі жителів [м.] Копичинці Кліма Ярослава, Кушніра Мирослава і інших у приналежності до УВО (12 червня – 3 грудня 1932 р.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3112]; листування в справі жителя с[ела] Лапшин Ол[і]їніка Ілька в приналежності до УВО і а[г]ітації серед населення за вступ до цієї організації (повіт Бережани) 20 вересня – 17 грудня 1930 р. [Ф. 205, Оп. 1. Спр. 973.]; листування в справі торговця Паламаря Василя і Кучми Петра в приналежності до УВО (повіт Бережани) 6 травня – 3 червня 1932 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1027]; протоколи допитів у справі селян с[ела] Верхівці Підгородецького Петра, Кульчицького Петра і інших у приналежності до УВО (повіт Чортків) 1933 рік [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3116] (Справа про звинувачення жителів с. Верхівці в приналежності до УВО (повіт Чортків) 1933 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 3115]); листування в справі Процишина Василя, Гевка Богдана і інших у приналежності до УВО (місто Тернопіль) 25 вересня 1930 – 5 лютого 1931 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 975]; листування в справі Розп'ятовського Івана, Галаси Михайла, Волощука Сте[п]ана і інших у приналежності до УВО і анти[польській] діяльності ([село Криве,] повіт Бережани) 20 вересня 1930 – серпня 1932 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 976]; листування в справі селян с[ела] Новосілка Костюкова Шиманського Онуфрія... і інших у приналежності до УВО... і іншій анти[польській] діяльності (повіт Чортків) 26 вересня – 23 грудня 1931 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1013]. Донесення прокурора окружного суду в Бережанах про хід розслідування справи адвоката Бемка Володимира звинуваченого в приналежності

до УВО, націоналістичній а[г]ітації і іншій анти[польській] діяльності (1920–1922 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 984].

Волинське воєводство. Звинувачувальний висновок у справі Рудака Павла, Приступи Демида і інших (усього 36 осіб) у приналежності до “Української національної повстан[ськ]ої організації” на території Волинського воєводства і проти польського “буржуазного” уряду (місто Рівне) 1 травня 1925 р. [Ф. 371. Оп. 1. Спр. 23] тощо.

Про розповсюдження націоналістичної літератури, листівок, відозв тощо. [Окупаційні] справа про звинувачення жителів м. Стрий Огородника Костя, Гошовського Юлі[я]на, Новицького Сте[п]ана і інших у поширенні листівок УВО (14 листопада 1928 – 21 березня 1929 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 938]. Звинувачувальні висновки і листування в справах – жителя с[ела] Стецова Печенюка Дмитра в поширенні листівок УВО (повіт Снятин) 16 листопада 1928 – 25 березня 1929 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 939]; продавця кооперативи в с[елі] Воютичі Б[іг]уса Миколи в поширенні листівок УВО ([Самбірщина]) 8 листопада 1930 – 2 березня 1932 рр. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 986]; селян с. Новосілка Костюкова Шиманського Онуфрія, с. Скв’ятин Гринчука Михайла і інших... у розповсюдженні націоналістичної літератури тощо (повіт Чортків) 26 вересня – 23 грудня 1931 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1013]; селян Гавриляка Івана, Озарківа Омеляна і Вульчина Рудольфа... в розповсюдженні націоналістичних листівок і відозв (повіт Бережани) 4 серпня – 17 вересня 1932 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1026]; селян с. Колодрібка Антонюка Івана, Федика Петра і інших у... поширенні націоналістичної літератури... (повіт Чортків) 16 червня – 13 жовтня 1932 р. [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 1025]. Донесення прокурора окружного суду в Коломії про розслідування справи Андріяшівка Антона звинуваченого в... поширенні націоналістичної літератури (16 грудня 1930 – 21 листопада 1931 рр.) [Ф. 205. Оп. 1. Спр. 977] тощо.

Отже, в поданих документах відтворюються методи боротьби польських силових структур проти діячів Української Військової Організації. Виявлення таких людей і позбавлення їх волі послаблювало на певний час національно-визвольний рух. Наявні ж джерела дають можливість глибше дослідити донедавна заполітизовану тематику УВО–ОУН–УПА–УГВР.